

Școala de teatru și șocul prezentului (I)

Din motive radical diferite, toată lumea e nemulțumită de ceea ce se întâmplă în teatru, deși la toate premierele se aplaudă în picioare. Dar, dincolo de un spectacol sau altul, de succese (întotdeauna contestate de o anumită – cealaltă – parte a lumii teatrale) și de căderi (niciodată numite ca atare), nu se pot detecta direcțiile majore de înaintare, ce valori și ce nume impune schimbul firesc de generații, ce misiune își asumă teatrul după ce s-a eliberat de trista povară a propagandei și de bucuria de a o sabota dinăuntru. Din cauza amânării reformei instituționale, fiecare director de teatru are posibilitatea să facă propria lui reformă, dacă găsește banii necesari. Fragila legătură dintre oamenii de teatru pare a fi compromisă: talentul social se exprimă acum în contracte pe monedă convertibilă; s-a adăugat un nou criteriu – departe de a fi obiectiv sau neutru – în aprecierea talentului de a exista în artă. Acest criteriu e resimțit, de către cei care nu se bucură de el, ca o jignire. Dar el se înscrie firesc în peisajul unde debutează noile generații de actori și regizori. Pe lângă viziuni integratoare și concepții înnoitoare, aceștia vor trebui să posede (poate chiar o posedă deja) știința de a se impune într-o lume "pe bani", dar haotică și fără reguli precise. Orientată spre viitor, școala de teatru se confruntă cu șocul prezentului, testându-și posibilitatea de a supraviețui fără bani. În mod paradoxal, deocamdată vitalitatea ei nu pare diminuată. Dacă e o minune, este puțin probabil că se poate conta pe eternitatea acesteia. Responsabilii ei par a fi conștienți de perspectivă și, ca adevărați reformatori ai unui domeniu de viitor, proiectează nu restrângeri, ci noi posibilități de expansiune.

torie a fondurilor de la bugetul de stat poate asigura, totuși, supraviețuirea? Toate acestea nu conduc la migrarea unor profesori înspre școlile particulare de teatru? (Știu din auzite că acolo se plătește mai bine sau, în orice caz, se plătește.) Discuția noastră, la care se vor adăuga intervențiile scrise formulate de profesori de la institutele de teatru din țară, încearcă să pună sub ochii cititorului multe întrebări și puținele răspunsuri în legătură cu învățământul teatral, eventualele modalități prin care ar putea fi evitat impasul.

Condițiile sunt mai rele în învățământul particular decât la stat

Florin Zamfirescu: O să încep prin a propune o departajare între învățământul particular artistic (de altfel, se poate generaliza) și învățământul de stat. Sigur că, așa cum merg lucrurile, învățământul de stat se restrânge; bănuiesc că învățământul artistic va deveni, în întregime, particular. Din păcate, modalitățile prin care se produce această evoluție produc și victime. Să încercăm o definiție elementară a celor două tipuri de învățământ: pe de o parte învățământul sărac, al oamenilor care nu pot plăti, al oamenilor fără mijloace – cel de stat –, iar, pe de altă parte, învățământul particular – al celor ce-și permit să aibă condiții mult mai bune de școală, profesori mult mai buni, atât de bine plătiți încât nu se duc la două-trei servicii în cumul, ci își văd de școală, de școala aceea particulară care scoate vedete, excepții. Așa e normal, așa e și în alte locuri din lume.

D.S.: Te referi la un viitor?

F.Z.: Mă refer la un ideal. La noi se petrece exact invers. Vă vorbește un om care a avut și experiență "particulară": am preluat doi ani (III și IV) la o universitate particulară și am jurat că, dacă nu se schimbă condițiile, nu mai merg. La ora aceasta, la particulari condițiile sunt mult mai proaste decât la stat.

Cum vă plac(e) Valeria Seciu, Rodica Mandache, Mircea Andreescu și Mariana Mihut la absolvirea IATC?

Dumitru Solomon: Redacția revistei "Scena" a invitat câțiva profesori de la școala de teatru de stat din București, ca să încercăm să ghicim împreună viitorul acestei instituții. Dintre cei mulți pe care i-am invitat au venit Florin Zamfirescu, profesor de actorie și rector al U.A.T.C., Adrian Pintea, profesor de actorie, Mihai Manolescu, profesor de regie. Și, pentru că prezentul ni se pare a fi în primul rând cel amenințat, să începem cu o serie de întrebări care încearcă să se apropie de centrul problemei, sugerând totodată câteva teme de discuție. Există, cumva, pericolul unei inflații de absolvenți de teatru, actori și regizori, oameni care, prin imposibilitatea de a-și exercita profesia, de a lucra în teatru, nu doar își alterează destinul personal, ci exercită și o presiune asupra nivelului de calitate al instituțiilor profesioniste? Prin pensionarea unor profesori din învățământul artistic, nume importante în artă și în pedagogia artistică, nu scade cumva valoarea catedrelor? Insuficiența no-

Cum vă place Harap-Alb de la clasa prof. Mircea Albulescu?

D.S.: Ce condiții?

F.Z.: Condițiile de învățământ. Studenții mă întrebau: "Măine unde ne întâlnim?" "Păi, școala nu vă dă un sediu?" În acea perioadă eram director-adjunct la Teatrul Odeon. Și îi chemam pentru ore la mine la teatru. Producția mea de atunci, **Adunarea femeilor**, a putut fi văzută în sala de la Podul Grant. Le-am dat sala într-un fel de contrapartidă: ei jucau, noi nu plăteam și toată lumea câștiga. Dacă școala particulară ar fi plătit producția, ar fi dat faliment. Când i-am spus directorului școlii că pentru anul IV ar trebui închiriată o sală cu toate utilajele, plătit personalul auxiliar, mașiniști, electricieni, sonorizatori, cabinieri, că ar trebui făcute decorațiuni, costume, a răspuns: "Calculăm și punem în spinarea studentului, să plătească." Or, eu știam că nu se poate. Ei nu puteau plăti nici bruma de salarii care ni se dădeau nouă. Salariul era mai mare decât la stat, dar eu știam cum se obține. A fost unul dintre motivele pentru care nu m-am mai dus acolo.

O școală pentru destine secundare

La noi se fac lucrurile pe dos, cel puțin deocamdată: învățământul de stat merge cum a mers dintotdeauna, iar cel particular se preface că

există. Situația trebuie să se schimbe. Dacă începem socoteala din '94, când a ieșit prima promoție de la școlile particulare și îi numărăm pe tinerii care au deja "un nume" (Ilinca Goia, Cristian Iacob, Cătălina Mustață, Irina Movilă, Clara și Bogdan Vodă și alții) vom observa că toți sunt absolvenți de la stat. Dați-mi un nume venit din învățământul particular! Există vreo doi, dar... sunt actori de rangul doi. O spun cu regret. Cei care au răzbit, cât de cât, sunt cei care au încercat la U.A.T.C. și au picat, deci nu au făcut față selecției; din start sunt orientați spre un destin secundar – tipul de actor întruchipat de Simion Hetea de la "Bulandra". Cineva priceput spunea că teatrul are nevoie și de tipologii, nu doar de actori ca Victor Rebengiuc și Adrian Pintea. S-ar putea ca particularii să pregătească o masă de manevră foarte necesară. Și am ajuns, pe ocolite, la prima întrebare. După părerea mea, selecția naturală are o bază cantitativă prea mare. Ies cam două sute de actori pe an; nu este nevoie de atâția. Teatrele bucureștene angajează vreo zece pe an, alți cinci-sprezece merg în provincie. Unii fac televiziune ori reclame, alții pleacă în străinătate. Se descurcă. N-aș plânge de mila lor. Nu i-a chemat nimeni, nu-i împinge nimeni cu forța, fac ceva de plăcere și dacă, dintre cei două sute, se vor alege măcar niște

spectatori foarte buni – pentru că au pregătire –, n-ar fi rău. Încerc să mă debarasez de umanismul socialist. În ultimul an au venit mai puțini candidați la U.A.T.C. Nu pentru că mai puțini tineri vor să devină actori, ci pentru că se duc la școlile zonale, unde se intră mai ușor și e mai lesne de trăit din punct de vedere material.

Fiecare pas înainte se plătește

Adrian Pintea: E o perioadă de schimbări foarte mari. În cultură, în general, dezastrul este încă elegant. Este necesară modificarea mentalității celor care vin să dea concurs la Teatru. Din punctul acesta de vedere, U.A.T.C. își face datoria. De câțiva ani buni îi avertizăm pe viitorii absolvenți că teatrul nu are nimic de a face cu o lume ideală, gata să-i primească, să le netezească drumul. Nimeni nu-i mai așteaptă, ei trebuie să-și croiască drum singuri. Sistemul de audii în teatre devine din ce în ce mai răspândit. Aspirații la calitatea de viitor actor trebuie să fie pregătiți și pentru viața de actor, să știe că vor trebui să plătească din greu pentru fiecare pas înainte și să fie pregătiți să ducă această luptă cu mijloace oneste. Institutul (eu tot Institut îi spun) le poate da o bună instrucție. Lista de nume impuse în ultimii zece ani dovedește că Facultatea de teatru de stat își justifică din plin existența. De aceea, e grav când pepiniera este amenințată. Se fac eforturi absolut incredibile, la nivel contabil, pentru ca această instituție, esențială pentru țara asta, să poată supraviețui. Așa cum e ea, împovărată de probleme. Nu este o gogoriță că singurii ambascadori credibili ai poporului român la ora actuală nu sunt nici bancherii, nici industriașii, ci oamenii de cultură. Este singurul domeniu în care putem intra cu șanse egale în competiție. Dacă nici de lucrul ăsta nu ne îngrijim... Sigur că strigătul nostru disperat se alătură altor strigăte, la fel de îndreptățite, din societatea românească. Dar trebuie să strigăm, pentru că rezerva și defensivă nu ne mai sunt de nici un folos. Cred că Facultatea de teatru din România trebuie să fie ajutată să supraviețuiască. Poporul, statul, națiunea română trebuie să-și achite această mare datorie: întreținerea culturii naționale.

D.S.: Mă fac avocatul diavolului și întreb: nu se poate privi chestiunea invers, dinspre sistemul particular al învățământului artistic? Să dăm, zice statul, toate utilitățile și ajutoarele posibile învățământului particular, să le dăm "averea" statului, inclusiv pro-

fesorii. Ei sunt, de fapt, nucleele acestei bogății. Cei mai competitivi vor primi și "Casandra", sala-studio în care se joacă producțiile absolvenților. Particularii să-și redistribuie aceste resurse cum vor ei.

A.P.: Asta ar fi, poate, o soluție pentru stat, nu pentru noi. Astfel, statul s-ar descărca de propriile responsabilități. Ceea ce nu ar fi nou pentru un stat a cărui singură preocupare este să scape de responsabilități, nu să și le împlinească pe cele pe care le are. Dacă supraviețuirea culturii în România se va baza numai pe aportul capricios al fondurilor particulare, se va naște un hibrid cu un viitor totalmente incert, incontrollabil și periculos.

Talentul de a căra saci în gară

D.S.: De ce? Să intrăm în amănunte.

A.P.: Temerile mele se justifică dacă se compară nivelul valoric al absolvenților de la stat cu cel al absolvenților de la școlile particulare. Acestea din urmă nu se descurcă și tânjesc după ajutorul statului. Dacă statul se retrage din competiție după ce distruge tot ceea ce are, nivelul se egalizează în jos.

F.Z.: Intervin un pic pentru că am impresia că nu m-am exprimat destul de clar. Am vrut să spun că acum nu are cum să înflorească un real învățământ particular. Din păcate. Ce înseamnă un învățământ particular? Un învățământ plătit de cei interesați să afle dacă au talent și, dacă au, să învețe cum să și-l valorifice. Or, vă rog să mă credeți, vă spun din experiență proprie: de la noi, cel care plătește e convins că are talent și că, sub raport profesional, nu mai are ce învăța. Nu vine nici la cursuri, e grăbit să-și ia diploma. Dar cel mai des situația e alta: tata n-are bani, studentul promite că o să plătească și pe urmă "vede el" ce face; vine ultimul termen pentru plată, cei de la secretariat sunt rugați să eșaloneze suma și studentul se duce și cară saci în gară – vă spun realități – sau face pe taximetristul ori mai știu eu ce, ca să completeze suma. Și, când mai trece pe la cursuri, studentul e obosit și doarme. "Mă doare spatele, am cărat azi-noapte, de nu mai știu de capul meu. Am plătit taxa, ce mai vrei de la mine?" Eu știu ce vor ei: o diplomă. Am fost cu toții tineri (unii mai suntem încă!), raționamentul e cam așa: "Să intru, că după aia văd eu". "Dar dacă n-ai talent și reușești?" "Las' că, dacă reușesc, văd eu." După care zice:

"Acum termin. Oi găsi un teatru în București?" "Dar dacă intri în teatru și faci figurație?" "Să intru în teatru și văd eu." Și, uite-așa, trăim în țara lui "văd eu" și "hai, mă" și "hai, nene, dă-mi și mie, te rog frumos, ajută-mă puțin, acum!" Suntem pe o cale total greșită.

Aritmetica studentului la teatru

Tranziția e cu ale ei, dar este necesară asumarea responsabilității de către fiecare. Altfel, se produc fracturi, rupturi. Am hălăduit zece ani și acum vine cineva și zice: "Nu se mai poate, hai să schimbăm". Cum? Rectorul care m-a precedat, Florin Mihăilescu, a fost chemat, la trei ani de mandat, și i s-a spus: "Ai 17 milioane jumătate pe student". Atât. A fost nevoit să semneze – nu-l apăr, nu-l acuz – pentru că, dacă nu semna, i se spunea: "De mâine, nu mai primiți nici un ban". Suma de 17 milioane jumătate pe rezultatul unei împărțiri, nu al unui calcul pornit de la necesități. Vă dau niște cifre, destul de apropiate de cele reale: un student la Teatru (actorie, regie etc.) are nevoie de șase metri pătrați de spațiu. Partea unui student la film e de treizeci și ceva de metri pătrați, fiindcă la film sunt mai puțini studenți. Un metru pătrat de clădire costă – socotind telefoanele, faxurile, încălzirea, întreținerea – șapte dolari pe lună. Să mai calculăm și pelicula care este necesară? Este student la film, se pregătește să devină regizor. În urma unui examen, profesioniști cu experiență au decis că ar putea deveni regizor. El trebuie să lucreze cu peliculă. La început, alb-negru, Azo-Mureș, apoi color. Când află toate astea, guvernării noastre se iau cu mâinile de cap: "Vai de mine,

așa mult costă un student la film?!". Ne sfătuiesc să ne "descurcăm". Rezultatul este că, de un an de zile, studenții la Film nu-și fac filmele, nu au bani de peliculă. Există bani doar pentru salarii. S-a redus numărul de profesori, unii au plecat acasă, s-au pensionat, alții "se descurcă" pe cont propriu, dar învățământul pierde: la U.A.T.C. nu sunt cursuri de aulă, ci lucrări practice. Profesorul stă lângă student și-l ține, la propriu, de mână. Sigur, nu e bine să fie atâția profesori câți studenți. Și nici nu e așa. Însă nu putem copia situația de la Universitate, unde sunt numai cursuri de aulă. Or, ei compară! Și așa s-a ajuns la decizia prin care cei care au cumul nu mai sunt plătiți. Olga Tudorache, Ion Cojar, Mircea Albulescu, Sanda Manu sunt cumularzi, dar ei sunt pensionari. Din banii care nu li se plătesc lor, se cumpără peliculă sau motorină – trebuie încălzită clădirea – și se dau bani celor care sunt angajați cu carte de muncă. În aceste condiții, migrația spre instituții care plătesc este absolut firească. Nu mi se pare însă normal ca privatizarea să se rezolve în primul rând în învățământul artistic. Ar trebui să vedem întâi ce facem cu industria, cu altele... Dacă vom avea o economie normală, s-ar putea să nici nu mai fie nevoie ca școala să devină particulară. Dacă și armata ar deveni particulară?

Spre un învățământ cu două viteze?

A.P.: Între sistemul de stat – cât va mai fi – și cel particular trebuie să existe competiție. Altfel, vom avea numai spitale particulare și cei care vor avea bani, vor trăi; ceilalți, nu. La facultățile de artă, cei care vor avea bani să-și plătească cursurile, vor

De mers regizoral – Raluca Niță – dar nu în pustiu

foto: Corneliu David

deveni studenți. Cei care nu vor avea bani, dar vor fi plini de talent și posibili mari actori ai acestei țări, vor pieri în spatele unor dughene sau la volanul unui taxi, fără să mai aibă vreodată șansa de a fi văzuți și recunoscuți pentru darul lor.

F.Z.: Vă propun să faceți o anchetă la școlile particulare de teatru. Veți observa că, paradoxal, acolo nu învață copiii milionarilor. Poate, cu câteva excepții. Sunt părinți care adună cu greu banul. Alții plătesc un an, considerând că a fost un fel de meditație și în anul următor studenții dau la U.A.T.C. Nici nu achită tot, doar jumătate, restul lasă pentru la sfârșit și nu mai plătesc.

D.S.: Și alte facultăți de arte, precum Artele Plastice sau Conservatorul, sunt în aceeași situație?

F.Z.: Nu. La noi criza s-a declanșat mai repede, pentru că la noi facultatea de film consumă enorm.

Adecvarea la sistem

Mihai Manolescu: Ca să funcționeze cu rezultate bune, școala privată tre-

buie să existe într-un sistem privat. Am fost la un Festival Internațional al Școlilor de Teatru, la Amsterdam și la unul al Școlilor Balcanice de Teatru, la Salonic. Am privit deci mai multe capre, și nu numai pe cele ale vecinilor. Școlile lor particulare funcționau pe lângă un teatru în dezvoltare care își pregătea cadrele. Studenții aveau deja asigurat locul de muncă și se pregăteau în funcție de specificul teatrului, nu învățau să fie "artiști în general"... Alternativa școlii private este foarte bună atâta timp cât există alternativa teatrului privat, care la noi abia acum începe să existe serios – dar nu semnificativ. A debutat foarte nesperat în '90, când unii artiști notabili au încercat să se privatizeze – în școală și în teatru – și au făcut-o în detrimentul colegilor pe care i-au adunat în aceste întreprinderi. Circumspecția mea e legată de felul cum vor fi folosiți acești absolvenți. Nu este bine să se practice pregătirea "în general". Să nu uităm că suntem o școală de artă, că arta aparține culturii și eu cred că în povestea asta, pe lângă Ministerul Educației, ar trebui să se implice și Ministerul Culturii.

D.S.: Cum ar putea să se implice Ministerul Culturii?

M.M.: Bănește.

F.Z.: Vă dau un exemplu: un spectacol de la "Casandra" este invitat la Amsterdam și nu avem bani să-l ducem. Nu cerem să ne construiască decorul și costumele, dar măcar să ne ajute să nu ne facem de rușine când apar astfel de invitații.

A.P.: Trebuie făcut tot ce este posibil pentru a nu se renunța la specialistul de artă. În absența lui, degingolada ne împinge în jos, pe o pantă care nu va mai putea fi urcată prea ușor. Un învățământ artistic consistent, unde predau artiști importanți, funcționează, dacă vreți, și la nivel de reper: trebuie să existe posibilitatea de a compara, de a ordona acest fenomen care devine din ce în ce mai haotic, modificând peisajul cultural. În absența reperelor, gustul publicului este pus în pericol. Cine să ordoneze acest gust public? Fără un program estetic, facultățile particulare nu pot produce o influență semnificativă. Pentru numele lui Dumnezeu, numai din cauză că suntem săraci, că ne descurcăm greu, că supraviețuirea este singurul lucru care contează, nu trebuie să dezarmăm, să nu mai respectăm rigori estetice elementare. Ceea ce se întâmplă la ora actuală este o cedare totală în fața gustului public. Este o degingoladă îngrozitoare. Rostul unei școli de teatru este de a educa. Nu e vorba de a te supune gustului public, ci de a-l influența. Cine să-l influențeze? Cum?

M.M.: Mi-a plăcut că ați dat aici câteva exemple de studenți notabili. Aș putea să completez și eu lista, adăugând niște studenți de la regie care și-au impus numele. Dar aș vrea să semnalez și faptul că au fost studenți buni, neadaptati la condițiile impuse de real și incapabili de compromis, care s-au pierdut. Nu i-a ajutat nimeni să treacă impasul ăsta, să facă față cererilor unui gust îndoielnic.

Cum sună vocile prezentului

Alice Georgescu: Lucrurile pe care le spuneți sunt minunate și impresionante de-a dreptul. O mică problemă apare însă, după părerea mea, când trecem la practică. Adică: ideea că școala de stat ar avea în România rolul de a fi un etalon de bun-gust și în același timp un obstacol în calea pervertirii gustului public mi se pare minunată, dar, deocamdată, tot un ideal. Vă ascultam vorbind și vă ascultam glasurile, nu doar ceea ce spuneți. Când mă duc la spectacole la "Casandra", închid ochii și ascult

Somnoroasa aventură a absolventului Cristian Nencu

glasurile celor de pe scenă; imi dau seama că între felul în care vorbiți dumneavoastră și felul în care vorbesc studenții în ziua de azi e o diferență enormă, în favoarea dumneavoastră. Nici școala de stat nu acordă atenție suficientă – ca să mă exprim elegant – unor chestiuni de tehnică profesională.

A.P.: Tocmai: e momentul să fie revigorat întreg aparatul școlii de stat, nu să fie anihilat. Acum ar trebui să se revină la niște bune tradiții ale școlii de teatru românești, la cate-drele de vorbire, de mișcare.

Magdalena Boiangiu: După părerea mea, învățământul artistic de stat pornește câștigător în competiția cu cel particular, pentru că în el se intră după o selecție. La stat vin mai mulți, dintre care sunt aleși puțini, cei mai buni. La învățământul particular vine cine vrea, cine a visat, cine a crezut. Altfel decât se întâmplă în lume, visul celor de la instituțiile particulare este să ajungă la cele de stat. Din acest punct de vedere sunteți câștigători, aveți gloria, aveți onoarea. Dar, în mod paradoxal, în urma descentralizării – teoretic, un proces democratic –, și învățământul de stat s-a diluat. Nu știu dacă trebuia ca absolut în toate orașele în care există teatru să existe și universitate. S-a exagerat, și potențialii studenți buni s-au răspândit: unul-doi la Sibiu, doi la Timișoara, câțiva la Cluj ori la București. Mult mai bine ar fi pentru ei să fie toți la un loc. În felul ăsta se creează competiția. Cred, de asemenea, că atunci când discutăm despre școlile particulare trebuie să ținem seama că acolo nu predau alții decât tot colegii dumneavoastră, nu vin niște "perverși" din altă lume, care să strice gustul public...

A.P.: Atunci când Institutul de teatru va fi în stare să plătească profesorilor pe care îi are salarii decente, profesorii nu vor mai simți nevoia să împărtășească din experiența lor și altor facultăți, în condiții nedemne.

M.B.: Arta actorului renunță la "o mască râde, o mască plânge", dubla ei față devine: la stat – serios și cu bun-gust, la facultatea particulară – amator de măști.

"Fiți, măi, talentați!"

F.Z.: Stăruie o confuzie și pot să vorbesc despre ea, pentru că am în spate douăzeci de ani de activitate pedagogică și încă mă consider un bun învățăcel al marilor noștri profesori. Mă uit la domnul Cojar și nu știu

Bucurie mare! Absolvenții din 1999 au găsit Acul cumetrei Gurton

cum a obținut ce a obținut. Mă uit la Adriana Popovici și zic "Asta n-o știu, trebuie s-o învăț". În provincie, când s-au înființat școli, actorii – unii dintre ei, mari – au devenit brusc profesori. Despre asta-i vorba. Drumul spre iad e pavat, de multe ori, cu bune "invenții". S-a făcut o confuzie între arta actricească și experiența pedagogică. Ei nu au nici un "metru" de așa ceva. Și bunele intenții nu sunt suficiente. "Fiți, măi, talentați, vă rog!", zicea odată cineva. Așadar, nu e vorba despre faptul că în București câțiva profesori s-au dus și la școlile particulare. Rezultatele s-au și văzut. Dar întrebați-i și o să vă spună că nu se mai duc, pentru această cauză: nu sunt condiții pentru prestarea onorabilă a meseriei.

M.B.: Dar facultățile din provincie, lipsite de profesori cu experiență pedagogică, sunt de stat, nu particulare. Deci alternativa nu e stat-particular. Problema este a inflației. Sunt prea multe școli.

F.Z.: Vă mulțumesc că ați pus problema asta, pentru că mă frământă și trebuie să vorbim. Centrele zonale s-au născut din disperare. Se adună 40, 60 de studenți din toată țara la Teatru, în București. Cândva se făcea repartiție. Și repartiția însemna că te duci unde trebuie. Eu eram din Râmnicu Vâlcea, dar m-am dus la Târgu-Mureș. A doua zi după ce am ajuns acolo, mi s-a dat o locuință. De categoria a treia, dar nu conta. Aveam un pat, o chiuveță, o ușă și o cheie. Încuiam. Și asta mă costa a 15-a parte din salariu – mic, de altfel. Dar îmi ajungea să trăiesc. Mâncam și îmi ajungea și să-mi cumpăr ceva. Un

fost student îmi zice: "Nu mai pot să stau în cabină". Cât să locuiești în cabină? O viață? Să te și căsătorești, să-ți faci familie, copii... Iar, pentru rezolvarea acestei probleme, care depășește cadrul învățământului, undeva la minister s-au gândit în felul următor: "la să facem noi școli la Cluj, să zicem, și clujenii vor rămâne în acel teatru. Au casă, părinți etc. Nu dau salariul pe chirie, ci pe mâncare. Se rezolvă". Dar nu s-a rezolvat problema esențială a unei școli de teatru: profesorii. Nu e important că se învață într-o cameră mai mare sau mai mică, e vorba despre preluarea unei tradiții pedagogice, esențială pentru formarea artistului. Vedeți, noi acuzăm proletcultismul deceniilor trecute, dar procedăm la fel. Am demolat niște sisteme care erau bune. Cândva, pentru că erau săraci, studenții din Baia Mare care învățau în București primeau o bursă de la primăria din Baia Mare. Semnau un contract prin care se obligau să joace teatru acolo. Nu le cădea nici lor rău că învățau patru ani în București. Se maturizau. Făceau cursuri cu pedagogi profesioniști. Apoi se întorceau acasă. Iar cei foarte buni erau selecționați și ajungeau, poate, la Naționalul bucureștean. Era o soluție mai bună, care cupla protecția socială cu nevoile unui învățământ de calitate.

Avantajele potențiale ale descentralizării

D.S.: E o soluție mai convenabilă pentru un oraș care are teatru: în loc

să primească studenți din diverse locuri ale țării, cu pretenții de locuință, sprijină talentele locale.

F.Z.: La U.A.T.C. sunt mereu mulți studenți din Piatra Neamț. Într-o clasă sunt doi, în alta vreo trei. Dar orașul lor, adică primăria și forurile locale, nu fac nimic pentru ei. Dacă le-ar da măcar o sută de mii de lei, ar veni în plus la bursa lor, ca să-și plătească, de pildă, căminul – că acum și așa a ajuns la prețuri fabuloase – și ei s-ar angaja să se întoarcă pentru o perioadă în oraș... Am trei studenți din Râmnicu Vâlcea. Acolo sunt două teatre: "Ariel" și "Anton Pann". Dar nimănui nu-i trece prin cap să facă un contract cu acești copii pentru aceste trupe.

M.M.: Să vă mai povestesc despre caprele din vecini. La Amsterdam, am cunoscut o studentă din Turcia, care mi-a povestit că, înainte de examenul de admitere, talentul ei a fost apreciat de un impresar care investește în ea, îi plătește școala, îi spune ce cursuri să urmeze și la care poate renunța, el obligându-se ca la absolvire, conform contractului, să-i găsească roluri.

F.Z.: Când o să apară și la noi așa ceva, va fi cazul să avem și școli particulare. Să existe oameni care să-și poată permite să avanseze niște sume, amânând profitul pentru ani de zile...

M.B.: Da, dar nu e o investiție într-un veleitar, ci într-un posibil talent. Deocamdată, la noi, dacă judec după puținele spectacole pe care le-am văzut, școlile particulare sunt un spațiu al veleitarilor. Nu este vorba numai de timp pierdut, ci și de destine deturnate.

F.Z.: Și de banii părinților lor, de muncă, de tot.

D.S.: Dar și acolo s-ar putea face o selecție: să nu fie încurajat cineva

într-o meserie pentru care nu are chemare.

F.Z.: Se petrec lucruri imorale. Numărăm studenții, vedem câți bani ies de la ei și.... "lasă-i în pace, că dacă suntem prea exigenți, pierdem".

O treaptă, două trepte, "treptizare", tratamente cu „doctori artistici”

Marinela Țepuș: Există în teatru profesii pentru care ei s-ar putea pregăti: un student fără rezultate bune la actorie, în anul I și II, dar care vrea să rămână în teatru, ar putea să devină regizor tehnic, suflor...

F.Z.: Vrem să schimbăm, în acest sens, planul de învățământ. Am introdus o "treptizare": în anul I și II toată lumea face actorie, improvizație și actorie. În anul II, la final, nu mai există verificare: sunt șapte examene și se dă admitere în anul III. Cine nu trece aceste examene, va face altceva, vom vedea ce: va primi o diplomă de regizor tehnic, de pildă.

M.B.: Pot fi orientați spre meserii care încă nici nu și-au găsit traducerea: light-designer.

F.Z.: La noi, aceștia se pregătesc pe parcurs. Unui au talent, alții nu. În România nu se știe ce înseamnă o schemă de lumini, fie ea pe computer sau nu. Dacă-i ceri asta, se sperie. Spune "Las' că o pun direct". Ciudat, o țară cu o asemenea tradiție teatrală să nu aibă astfel de meseriași.

D.S.: Dar noi nu putem institui o catedră pentru specialitatea asta?

F.Z.: Asta o să facem. Iar în final, după ce fac anul II, încep "opționalele". Studentul va avea prosibilitatea să aleagă după capacități: music-hall, pantomimă. Pe lângă actorie – de ba-

ză –, el va putea dobândi elemente de music-hall, elemente de pantomimă sau chiar de regie de teatru. Altfel decât la secția Regie, pentru că, dacă observai, foarte mulți dintre regizorii de azi au fost mai întâi actori. Și atunci nu-i păcat că Gelu Colceag, de exemplu, nu a avut această posibilitate încă din anul II sau III? Noi știam sigur, încă din facultate, că el va face regie. A pierdut zece ani din viață jucând, chiar și la "Tănase", până și-a găsit drumul. Poate că nu a știut. Oamenii nu se cunosc de la început. Dându-i studentului, la clasă, posibilitatea să lucreze, de pe altă poziție, cu colegii lui, obligându-l să-și aleagă fragmente de dramă sau de proză, capătă o viziune mai complexă despre meseria lui, chiar dacă nu va fi niciodată regizor. Mulți actori vor afla despre ei că nu sunt buni de regizori; tot va fi un câștig. Poate că astfel vom putea depista la unii dintre ei talentul pedagogic. Noi am devenit pedagogi întâmplător.

D.S.: Atunci de ce te revolți împotriva celor care fac la fel de întâmplător pedagogie în diverse zone ale țării?

F.Z.: Am nimerit asistent în școală întâmplător, dar am stat ani de zile pe lângă un profesor, de la care am învățat pas cu pas. Nu mi s-a spus din prima clipă: "Veniți, vă rog, domnule actor, luați o clasă!". Și eu n-am zis: "Copii, vă învăț eu meserie. Ce-i aia improvizație? Hai să punem în scenă din anul întâi!".

M.M.: Până acum, personalități notabile au funcționat ca profesori și au avansat în diverse grade universitare. Acum a apărut un ordin al Ministerului Învățământului care cere, obligatoriu, doctoratul. E adevărat că a apărut o "porțiță": se numește "doctorat artistic", dar nu știu să fi beneficiat de ea cineva din sistem. Un doctorat artistic e bazat pe un curriculum de activitate...

Îi recunoașteți pe interpreții Cadrilului din promoția 1990?

A.P.: Nu funcționează. Mie mi se cere doctoratul în Estetică, la care m-am și înscris.

M.M.: Cei care au funcționat cu echivalent de conferențiar sau de profesor au fost retrogradați lectori, pentru că nu au doctoratul.

“Cine are nevoie de teatru?”

M.B.: Cred că ar mai exista o posibilitate de a vă spori numărul de studenți fără a diminua calitatea învățământului. În străinătate există cursuri de teatru la facultățile de Drept, de Management. Acolo unde oamenii se pregătesc pentru o meserie cu multe contacte publice, învață niște elemente de actorie, pentru a se cunoaște, pentru a se exprima, pentru a-și învinge timiditatea.

F.Z.: Ne-am gândit să înființăm asemenea cursuri pentru studii aprofundate, la masterate. Ne-am gândit și la posibilitatea de a introduce cursuri pregătitoare în licee. Elevul care vrea să dea la Teatru nu are nici un fel de ajutor din partea liceului. Ca viitor actor, el se duce degeaba la liceu. Sigur, capătă cultură generală. Dar, pe baza a ceea ce a învățat la liceu, el poate să dea la orice facultate în afară de Teatru. Poate să dea și la I.E.F.S., pentru că la școală face sport. Puțin, dar face. Are un profesor cu care se poate sfătui. Când eram elev, după ce am recitat o poezie, a apărut

într-un ziar local un articol care zicea ceva despre mine. N-am avut pe cine să întreb ce vrea să însemne că “Florin Zamfirescu are o expresie interiorizată”. Era de bine sau de rău? Și n-am avut cu cine să mă sfătuiesc. Dorim să convingem că și la liceu e nevoie de teatru. În felul acesta, actorii noștri ar putea obține o normă într-un liceu; ceea ce profesorii făceau cu noi cândva din pasiune – cursuri de teatru –, se poate face acum într-un mod organizat, în așa fel încât cei două sute de oameni despre care vorbeam la început să știe la ce se înhamă.

A.P.: Pot funcționa catedre de teatru în toate facultățile și liceele cu profil umanist. În lume acest lucru se practică și are foarte mare succes. Sunt extrem de mulți oameni care, înaintea unei opțiuni definitive, vor să-și verifice visul: pot sau nu deveni actori? Pentru un răspuns corect, uneori, nu e nevoie de ani de zile dedicați exclusiv actoriei. Oamenii vor “mirosi” teatrul în așa fel încât procesul de selecție care va avea loc în facultatea de teatru nu va mai fi nici greoi, nici traumatizant. Vor fi niște oameni cât de cât avertizați în legătură cu această meserie și cu posibilitățile pe care le au.

Mirona Hărăbor: În multe licee din provincie există trupe de amatori.

F.Z.: Ele ar putea fi supravegheate de profesioniști.

M.M.: Trăim o perioadă în care comunicarea interumană este principală

activitate a omului modern. Iar mijloacele teatrului sunt cele mai adecvate pentru însușirea acestei științe a comunicării și pentru schimbul emoțional.

M.H.: Eu am terminat secția de Teatrologie. Poate ne-ar fi folosit și nouă niște cursuri de actorie care să se facă în comun. Pentru dezinhibare, pentru eliminarea frustrărilor...

F.Z.: Eliminarea frustrărilor ar trebui să se petreacă înainte de a intra la facultate. Una e să te străduiești să fii normal și alta, să educi normalitatea pentru teatru. Eu socotesc că toți cei care intră la Teatru sunt normali. Altfel, ar trebui o școală de logopedie sau de... Ați pus foarte bine punctul pe i cu vorbirea. Eu îmi aduc aminte că, după ce am jucat doar în mica sală de la “Casandra”, când am ajuns la Târgu-Mureș, toată lumea îmi zicea că nu se aude ce spun. Am ieșit din găoace nepregătit pentru prestația pe o scenă normală, deși am avut o mare profesoară, care se numea Sandina Stan și datorită căreia catedra de vorbire însemna ceva. Acuma vorbirea e un fel de “Hai să ne fofilăm! Doar toți vorbim...”

Unde sunt oamenii serioși?

M.M.: Când muzica de cartier e considerată eveniment cultural, nimeni nu mai simte nevoia să învețe să vorbească.

Prof. Sanda Manu repetă cu clasa ei

F.Z.: Trăim niște timpuri care schimbă lumea. S-ar putea să fie nevoie ca noi să ne adaptăm. Publicul e public. Lumea evoluează și muzica de cartier ia amploare.

A.P.: Dar nu se poate să ne lăsăm cuceriti de confuzia generală. Teatrul, cultura sunt fenomene de elită. Rosul lor nu este să ingenucheze.

M.M.: Într-o democrație adevărată, gustul elitei există și reprezintă un reper.

A.P.: I se spune cultură de cartier. Să golim sala de la Ateneu numai pentru că formația B.U.G. Mafia umple stadioanele?

M.B.: Nu cred că se poate lupta împotriva gustului majorității. Dar cei care nu vor să meargă pe stadion – mulți, puțini –, să găsească la teatru ceea ce așteaptă de la el.

F.Z.: Eu visez la momentul când cei ce vor să-și dedice viața teatrului, după ce vor face o școală ori o facultate și își vor da seama că au într-adevăr talent, se vor duce la o superbă școală de stat unde se vor perfecționa. M-am și gândit cum să se numească: UNATF, adică Universitatea Națională de Arte – Teatru Film. Așa ar fi normal. UNA, că nu-s două.

M.M.: Nu pot să nu mă uit cu jind la țările unde ministerul Culturii apără ceea ce înseamnă cultura nealternativă.

F.Z.: Ministerul nostru nu-și apără nici propria existență. Este într-o situație disperată.

A.P.: Dar poate că nu știe ce așteptăm de la el și e bine să afle.

F.Z.: Nu știe că vrem să ne ajute?

M.M.: Să ne ajute să păstrăm o cul-

tură. Din fericire, activitate culturală în România încă mai există, spectatori pentru un teatru de calitate încă mai sunt. Ceea ce ne face să credem că putem continua.

A.P.: Nu putem arunca pisica moartă în grădina culturii alternative. Sponsorii se grăbesc să investească în cul-

tura alternativă. Trebuie să ne întrebăm: ce afirmă și pe cine contestă ea? Nici un om serios nu va finanța o școală particulară unde să se învețe numai pictură à la Dali, atâta timp cât nu există școala unde se învață desenul de pe vremea lui Leonardo da Vinci.

Ușile deschise s-au închis

